

Na rastline žijú húsenice jedného z našich chránených motýľov – jasoňa chochlačkového.

Rastlina je jedovatá.

Podzemnou časťou chochlačky je dutá hľuza. Dutá je preto, lebo odspodu odumiera.

Chochlačka dutá
Corydalis cava

Jej druhové meno „plná“ je odvodené od jej hľuzy, ktorá nie je dutá. Od chochlačky dutej sa líši aj delenými listeňmi v kvetenstve.

Chochlačky obsahujú veľa alkaloidov najmä v hľuzách, tieto môžu mať nepriaznivý vplyv na zdravie a preto sa ich využívanie nedoporučuje.

Chochlačka plná
Corydalis solida

Fialka lesná priťahuje húsenice motýľov perlovcov, ktoré sa na jar kŕmia touto rastlinkou.

Jej kvety nevoňajú, sú modrofialové s červenomodrou dlhou ostrohou. V porovnaní s fialkou Rivinovou sú menšie.

Ak nájdete v lese fialky s podmanivou vôňou, je to fialka voňavá (*Viola odorata*).

Fialka lesná
Viola reichenbachiana

Kvety tejto fialky tiež nie sú voňavé, sú však väčšie ako kvety fialky lesnej. Majú bledomodrú širokú korunu a bielu valcovitú ostrohou.

Semená fialiek sú hladké, často s mäsitým výbežkom, ktorý chutí mravcom a rozširujú ich vďaka tomu do okolia.

Fialka Rivinova
Viola riviniana

Zimozelen je poloker. Z dlhého podzemka vyrastajú nekvitnúce aj kvitnúce stonky a poplazy. Listy na zimu neopadávajú, zimozelen patrí preto medzi vždyzelené rastliny.

Zimozelen menšia
Vinca minor

Už názov rastliny naznačuje, na ktoré orgány je zamerané jej použitie v liečiteľstve – na liečenie chorôb dýchacích ciest, tráviaceho traktu a proti zápalom.

Zbierajú sa listy a vňať.

Pľúcnik lekársky
Pulmonaria officinalis

ČO KVITNE V JARNOM LESE?

Po zime do našich lesov opäť zavítali farby v podobe jarných druhov rastlín. Ak sa v tomto čase vydáte načerpať silu do prírody, môžete obdivovať desiatky druhov rozkvitnutých kvetov. Svojím skorým kvitnutím využívajú dostupnosť svetla ešte pred tým, než sa na stromoch zazelenajú listy. Znášajú aj nízke teploty.

Skoré jarné rastliny majú podzemné zásobné orgány, v ktorých sa ukrýva dostatok živín. Nazhromaždili sa tam ešte minulý rok a umožňujú rastlinám vykvitnúť v čase, keď sa mnohé iné kvety ešte len prebúdzajú zo zimného spánku. Pomocou energie uskladnenej v cibul'kách alebo podzemkoch sú schopné v krátkom čase vyklíčiť a vyhnať listy, ktoré na lesnej pôde využívajú zvýšený prísun slnečného žiarenia. Skôr ako sa lesná pôda opäť zahalí do pološera, stihnú vykvitnúť a nahromadiť v zásobných orgánoch pod zemou dostatok rezervných látok na ďalšiu sezónu.

Foto: Šeffierová-Stanová V., Watzka R.

DAPHNE sa dlhodobo venuje environmentálnemu vzdelávaniu a tvorbe metodických materiálov pre učiteľov. Vytvára tiež inšpiratívne pomôcky a materiály zamerané na ochranu prírody a jej poznávanie. Realizujeme programy pre školy, exkurzie pre verejnosť, rôzne aktivity pre firmy. V prípade záujmu nás kontaktujte.

Zostavili: Viera Šeffierová-Stanová, Rastislav Lasák | **Kresby a grafický dizajn:** Riki Watzka
Vydal: 2021 © DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie | www.daphne.sk | [daphne.institut](https://www.facebook.com/daphne.institut)
Finančná podpora: Pripravené v rámci projektu „Vývoj ekosystémových nástrojov a služieb pre ochranu a obnovu biodiverzity v Bratislave a Viedni“ (akronym: CITY NATURE), ktorý je realizovaný v rámci programu Interreg V-A SK-AT, podporovaného z príspevku Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Vedecký názov *Hepatica* je odvodený z gréckeho pomenovania pečene (hepar). Listy údajne majú tvar podobný tvaru pečene a po zhnednutí i podobnú farbu.

V ľudovom liečiteľstve sa zriedkavo používajú listy proti bolestiam žľzníka a pečene.

Pečeňovník trojlaločný
Hepatica nobilis

Scila dvojlistá je trvácibul'ovitá bylina s fialovomodrými kvetmi.

Na báze semienka je nektárová žľaza, ktorá je atraktívna pre rôzne druhy hmyzu.

Scila dvojlistá
Scilla bifolia

Kvety sú červenej farby a v kvetenstve rozkvitajú postupne zospodu nahor. Vekom sa farba kvetov mení na červenofialovú až modrú.

Postupná zmena farby je orientačnou pomôckou pre hmyz, ktorý vyhľadáva predovšetkým mladé kvety, bohaté na nektár. Semienka hrachora sú vystreľované do okolia skrutkovitým stáčaním sa chlopni struku.

Hrachor jarný
Lathyrus vernus

Má veľké kožovité a lesklé listy v tvare obličiek, ktoré sú stálozelené. Je mierne jedovatý.

Významná zložka kopytníka je asarón, ktorý sa nazýva aj kopytníkový gáfor, zapácha a núti kýchať.

Kvety sú veľmi nenápadné, takmer pritisnuté k pôde, často ukryté pod listami.

Kopytník európsky
Asarum europaeum

Foto: Šárová M., Šeffierová-Stanová V.

Snežienky patria medzi prvé jarné kvety a sú mimoriadne nápadné. Plod je guľatá tobolka.

Semená v tobolke pomaly dozrievajú a keď sa z nej dostanú na zem, roznášajú ich mravce, pretože sú chutné a majú rožtekovitú výrastku.

Snežienka jarná
Galanthus nivalis

Rastlina je jedovatá, cibule obsahujú silné toxické alkaloidy.

Listy vo vápenej vode vytvárajú zelené farbivo.

Rastlina sa používa pre farmaceutické spracovanie, pretože obsahuje srdcové glykozidy, ktoré povzbudzujú činnosť srdca. Prípravky s ich obsahom sa užívajú iba na lekárske predpis.

Konvalinka voňavá
Convallaria majalis

Tento druh sa vyskytuje v listnatých lesoch na vlhkých miestach, často pri potokoch.

Na miestach, kde rastie, sa vyskytuje masovo a v širokom okolí cítiť cesnakovú vôňu.

Čerstvé listy (v suchom stave strácajú účinky) sa pridávajú do rôznych pokrmov alebo sa z nich robí pesto.

Cesnak medvedí
Allium ursinum

Má veľké biele kvety. Ich biele korunné lupienky sú dvakrát dlhšie ako zelenkavé lístky okvetia.

Jej praktické využitie nie je známe, určite však poteší oko svojou nežnou krásou.

Hviezdica veľkokvetá
Stellaria holostea

Dlhé stonky kvetov sa v noci a pri zamračenom počasí skláňajú k zemi. Tak sú tyčinky aj semenníky chránené pred rosou a dažďom.

Podobne ako iné veternice obsahuje jedovaté alkaloidy.

Veternice sú využívané ako okrasné rastliny, tvoriace krásne koberce bielych kvetov.

Veternica hájna
Anemone nemorosa

Čerstvo odtrhnutá rastlina je jedovatá, ale po vysušení sa jej jedovate účinky čiastočne strácajú. Hlavnou jedovatou zložkou je alkaloid anemonín.

Veternica iskerníkovitá
Anemone ranunculoides

Podbeľ liečivý je liečivá rastlina so žltými kvetmi. Listy začínajú rásť až po ich odkvitnutí.

Používajú sa kvety aj listy pri zápaloch horných dýchacích ciest k lepšiemu odkašliavaniu a na potlačenie zápalov.

Podbeľ liečivý
Tussilago farfara

Tento druh vyzerá naozaj exoticky. Je to parazitická rastlina, ktorá má ružové kvety a svetloružové listy, chýba jej zelené farbivo chlorofyl. Pod zemou sa nachádzajú spodné časti rastliny, ktoré parazitujú na koreňoch hlavne listnatých stromov.

Rastlina obsahuje jedovaté glykozidy.

Zubovník šupinatý
Lathraea squamaria

Kokorík voňavý sa od kokoríka mnohokvetého líši kvetmi, ktoré voňajú a vyrastajú z listových pazúch jednotlivo.

Kokorík voňavý
Polygonatum odoratum

Oba kokoríky obsahujú jedovaté saponíny. V minulosti sa ich podzemok používal na ochranu proti zlým duchom.

Kokorík mnohokvetý
Polygonatum multiflorum

Stačí počúchať lístok cesnačky medzi prstami a bezpečne ju spoznáte podľa výraznej vône po cesnaku.

Vňať a listy sa dávajú do šalátov i varených pokrmov. Obsahuje veľa vitamínu C a priaznivo pôsobí na metabolizmus.

Cesnačka lekárska
Alliaria petiolata

Liečivá rastlina, u ktorej zbierame kvitnúcu vňať.

Spolu s listami jahody obyčajnej, ostružiny čiericovej i malinovej a medovky lekárskej poskytuje upokojujúco pôsobiaci, voňavý a chutný čaj.

Lipkavec marinkový
Galium odoratum

Je to jedovatá rastlina s nenápadnými žltozelenými kvetmi. Samičie kvety sú usporiadané do hroznovitého kvetenstva, samičie kvetenstvo vyrastá z úžľabia listov.

Bažanka trvác
Mercurialis perennis

Mladé listy (pred tým, ako vykvitnú kvietky, lebo potom sú už mierne jedovate) sa pridávajú do zmesi jarných šalátov, pretože obsahujú vitamín C.

Sušením alebo tepelným ošetrením sa však obsah jedu stráca, mladé lístky neobsahujú nijaké jedovate látky.

Blyskáč jarný
Ficaria verna

Koruna kvetu má pomerne dlhú rúrku a v jej spodnej časti je sladký nektár, ktorý je dostupný tým druhom hmyzu, ktoré majú dostatočne dlhý cuciak.

Hmyz zároveň rastlinu opel'uje – roznáša peľ z rastliny na rastlinu.

Hluchavník žltý
Galeobdolon luteum

V ľudovom liečiteľstve sa používala na ochorenia sleziny, čriev a gynekologické problémy. Je veľmi dekoratívna a bolo z nej vyšľachtených viacero odrôd.

Kvety priťahujú čmeliaky a rôzne iné opel'ovače.

Hluchavka škvrnitá
Lamium maculatum

